

J E L E N K Ö R.

40. szám.

Pest szombat majus 18dikán.

1833.

Foglalat: Magyar és Erdélyország (Pozsonyban ker. 's orsz. ülések majus 13ikaig. Kinevezés. Nyitra 's Pest megyei közgyűlések. Mayerfyek széleje, pinzéje, hordója 's hazai borainkról. K. kam. tudósítások). Anglia (felső 's alsóházi vitatások maj. 2ikaig. Benyújtott kérelmek az alsóházhoz). Franciaország (köv. kam. ülés majus 2ikán a' kezdő-oktatásról Guizot, Salvete, Dupin 's egyebek, a' kam. határozat ellen pedig a' ministeri ujságok. Lyoni dalos-háborgások. Folytatása a' köv. kam. üléseknek maj. 3ikán). Belgium. Németország (egyetemek. Würtembergi követ-választások). Törökország.

MAGYAR és ERDÉLYORSZÁG.

Pozsony. Miután a' k. k. válaszra intézendő felírás javaslatát az e' végre megbízott borsodi követ (Palóczy) ur feltevé 's a' maj. 10—11ki ker. ülések meghányogatták, szombaton (11kén) ujlag orsz. tanácskozás alá fogták, a' RRk délelőtti 11, a' fő RR. pedig 12 órakor gyülekezvén egybe. Mellőzve a' javaslatnak azon kezdő részeit, mellyeket már a' legutóbbi orsz. ülés jóváhagyott, a' többit kezdve az 5 §tól magyarul és diákul valamint a' követek napdíjait tárgyazó §szt is az ítélmesterek ismételve fölolvastván, az egész javaslat kevés szóbeli változtatással elfogadtatott, és szokás szerinti küldöttség által a' veszprémi káptalan képviselője szónoklata mellett a' főrendü táblához átküldetett, hol felolvastatván közleírásra bocsátatott. E' szerint a' kir. válaszban kijelelt rendsz. munkálatok felvételi sora a' 4 elsőre urbariumira t. i. törvénykezésre, adóbiztossági 's kereskedésre nézve már el van határozva, mint szinte az is: hogy az országgyűlési követek napdíjait, 's a' gyűlés többi rendszeres költségeit az Ország Nemesei, 's kik e' nevezet alatt vétetnek, még azokat sem véve ki, kik a' jelen országgyűlésen akár képviselve akár személyesen vannak jelen, szabad és önkénytes segedelmezés gyanánt, 's innen vonható minden későbbi következtetés nélkül, 's csak a' jelen országgyűlés alatt egészen viseljük. 13ikán egyedül a' fő RR. gyűltek ülésre reggeli 10 órakor, 's tárgyul vevén a' már leirt felírás-javaslatot, reá nézve teendő némelly csekélyebb fontosságu észrevételeiket a' viszonzetben csak általában kívánták érintetni, különben pedig a' tanácskozások folyamatja gyorsítása tekintetéből a' felírás magyarját úgy szólván szórul szóra jóváhagyák, 's csak

diákjában kívántak némelly kifejezés helyett mást javasolni.

Királyi Fejedelmünk april 20ki magas rendelése szerint Mederus Samuel erdélyi főtartomány-biztossági irnokot eddigi fizetése megtartásával számfeletti czimzetes concipistává méltóztatott kegyelmesen kinevezni.

Nyitra majus 9kén: Rendeink f. h. 6. 's 7d. napjain tartatott közgyűlésökben az előkelő sulyok 's kir. terjesztvények tárgyiban közelebb érkezett k. kir. választ vevén tanácskozásba, ennek 's az urbariumi munkálatok tárgyiban hozott igen jeles és jótékony pótlék-utasításbeli határozatokat nem kevésbé becsesíté a' hazai nyelv ujlag megpendített szent ügye. Miután t. i. a' nyelv mivelésére 's csinosítására vezető eszközök országgyűlési elintéztetésit már f. e. april 2kán követeiknek meghagyák (l. Jelenk. 34 sz.), nem mulaszták gondosságukat azon módokra is függeszteni, mik szerint megynék számos nem magyar ajku lakosi között a' magyar nyelv foganatosan beoltatván, polgártársink ezen népesb osztályában is a' nemzetisedés, egyesség 's hazaszeretet gyulasztassék, 's a' nemzeti nyelv megtanultával az ezután idomitandó előmenetelekbeli részesülhetésre jó eleve alkalmatossá tétethessék. Mire nézve a' magyar nyelv bővebb kiterjesztése 's divatosítása érdemiben, egy a' helybeli körülményekhez 's a' népség természetéhez illesztett tervnek készítése az e' végre nevezett küldöttségre bizatott; e' kitűzött szép és nagy cél köz érdeke 's fontossága hazafiui reménnyel töltvén el gyűlekeztünket kívánt sikere 's rokon érzelmű keletkezése iránt. K. K. — Tek. Pest megye is ugyan a' kir. válasz 's országgyűlési követeinek tudósítási következtetésiben f. h. 13kán tartván közgyűlését, az ezek megvizsgálására már régebben kinevezett állan-

dő küldöttség észrevételeit jóváhagyá 's követeknek utasításul megküldetni határozá. Erre felolvastatott mélt. Szegedy Ferencz főispán 's hétszemélyes táblai közbiró urnak, mint minap a' Pozsonyban összeült hidegyesületi tagok által elhunyt Stainlein Eduárd gróf helyébe választott előlülőnek, az állóhid-építetési szandékban Pest KKhoz intézett levele, mellyben Andrásy György és Széchenyi István gróf uu. külföldről visszatértükkor a' budapesti állóhid ügyében beadott ('s általunk teljes czimzetü Előfizetőinknek a' Jelenkor 28ik száma mellett kedveskedési ajándékul közlött) Jelentésöknek a' hidegyesülettől lett általános elfogadta után, azt országos tárgykénti pártolásult. Pest megye RRnek hivatalosan megküldi. A' másod alispán mint közgyűlési előlülő ur indítványára e' fontos tárgy az állandó küldöttséghez utasított, hogy az felőle teendő észrevételeivel kalauzoltan legközelebb a' megyei közgyűlésnek fölterjesztessék 's így iránta minélelőbb célirányos határozás hozathassék.

Budapest: Majerffy Fer. Pest tájéki birtokos ur ugyan e' városhoz közel (a' sz. lőrinczi pusztán) egy szőlőt ültet, melly egyike lesz kétségkívül Európában a' legnagyobbaknak. Területe 400 holdnyi földet foglal 's közép terméskor mintegy 24,000 akó bort fog adhatni. E' szőlője mellett még egy ropant nagyságu pinczét is épített, melly 50 ezer akót foghatand. Testvére ezen urnak Károly pedig, nem sokára a' legnagyobb hordónak mintegy 4,200 akónyinak leend birtokában, melly már nagyobb részint kész, márványból. Bár többen nyulnának birtokosink közül a' bortermesztésnek illy heves pártolásához, de nem egyedül terjedelemre, hanem mi fő, nemesb szőlőfajok tenyésztésire, célirányos mesterletü szüretelésre, 's a' természet nemesb horral rendszeresb bánásmódra nézve is! Ezekben igen hátra 's messze állunk; a' mi van 's volt eddig, inkább a' jó természetnek, hazánkra nézve olly pazarnak 's többnyire eseteknek, mint eszmélkedett szorgalmi művelésnek tulajdoníthatni. Az első az utóbbival frigyet kötve szülhetne borainknak tekintet, magasbat talán v. legalább egy divatfokút 's versenyállásut a' világ nevesb boraiéval, holott most hánnyal nem álljuk a' con-

currentiat 's hasonlíthatást ki, hát az óceánt, a' délkör-vonalt, az aequatort! Sokszor alig szállítatik egy pár dülőföldre borunk v. egy pinczéből a' másikba 's már chaosszá zádkányul! Milly sebesen hirre kaptunk egykor a' gazdag természettől pártoltatván, olly sebesen süllyedtünk most elmellőztetésbe, egyedül a' mellett maradvá vesztég. A' szüretelést és pinczézést nálunk igen igen kevesen értik; hegybiró uram megunván már a' szőlős gazdák közti tömérdek pörpatvart, sokratesi képpel áll fel a' legközelebbi érdemes tanácsgyűlésben, jelentő: hogy a' gohért (bajort) már vágni kezdvén a' seregély, szüretelni mulhatlanul szükség; a' bizonyoságul bévezetett két esősz hozzá teszi: hogy egyik pásztortársukat az éjjel döngették halálra a' szőlőtől-vajjuhász ökrész bojtárok; a' kupak diván-tanács tehát rövid nem-tanácskozás után egyes szóval legközelebbi hétfőre szüretet határoz, 's ekkor a' legnagyobb eső közben is hegyen völgyön, érett vagy egres a' szőlő egyiránt szüretelnek, melly uton csakugyan nem csuda, ha aztán sok helyen annyi borunk terem, a' mennyit apám uram akar, mint szüretkor az őszinte gyermekek kivallják, később pedig úgy isszuk, mint borkereszt-apáink, komáink, csapláros sógorink (a' német) vagy szomszéd uraimék (a' zsidó iczés) akarják. A' fagyos Orosz is általlátta már e' bibét, Krim 's Odesza 's egyéb délszaki tájain (nem kis szégyenünkre!) vinczellér-iskolákat állított, 's csak egy pár esztendő hja még hogy meredt szemmel csudálhassuk: miként hagyja szégyenbe majd órosz borainkat az orosz uj és jó. Legjelesebb borunkból, a' tokaji dombok drága növényi nektar nedveiből, ezer meg ezer atalag romladoz aljasul el, míg kellő isméretü bánásmód mellett vagy azonnal eladva kész pénztőkékben gyümölcsöznenek, vagy századokig is eltarthatók lennének fiaink 's unokáink vigasztalására, mert „a' jó bor jól tartogatva gazdag kamattal vénül“ mondogatták apáink, de kivinni nem tudták. Értjük ellenben a' gonosz pepecslést, Borsod vidékin kivált, de másutt is, elannyira: hogy külföldön többé hallani sem akarnak tokajinkról a' borfejdelemről, szájról szájra járván, hogy azt többé termő földén sem ihatni eredeti valóságában az uralkodó Ház 's né-

hány nagy uron kívül. Ez fő oka, mintez ágban bizvást mondhatni, végkép elakadt 's apadt kül-kereskedésünknek, nagyobb minden esetre magánál a' reá vetett határszéli vámnál is. — Hát még a' rossz utak mennyire rugtatják e' nagy árokat! Innen nyakunkon maradván keserü pénztelenségünk 's panaszink közt, magunk isszuk meg borainkat, a' jót olly áron mint a' rosszat, mint kinek a' hely kedvez; hevenyében álljon például a' kecskeriasztó beczkói, a' gégefürész salánki, a' rabvállató jász- és kúnföldi, vagy a' siró gyermek-csütítő barkói 's az orosz papok által exorcizálásra (ördög-üzésre) használni szokott krivostyáni czibere-lögmör, több más törköly, seprő, kovász 's penész izü, illatú és zamatú bivalyvér 's tudja Eivoel miknek bér-mált rokonikkal, mellyek helyben mindig olly áron kelnek (természetesen az uj, mert hiszen ó nem is lesz belőlök), mint az egri, mádi v. budai becsületes borok helyben, nem levén kinézés mellyre támaszkodólag érdemök kellően becsültethetnék; ugyan is szomszédink legnagyobb részét i. a' nyugotiak előtt borainknak hitele nincs, más része, az éjszaki, árát nem bírja, harmadika pedig a' dél-keleti, vallásánál fogva inni nem meri. Szerezzünk nekik hitelt, enyhüljön a' vám, módosítsuk a' dívat 's kívánathoz, izleltessük a' világosodának olly igen mohón kapott délkeleti üstökös szomszédinkkal meg, ugy saját bővülkedetésünkre is untig maradhat, 's a' kereskedési bőség-szarvat is, most még tőlünk a' non plus ultra-nál távolabbat, hozzánk közelgésre édesgetjük. Borbányáink dúsabb pénzbanyákká lehetnek, mint a' körmöczi, selmeczi, aranyidkai, abrud, baka, béla, breznói 's a' többi két hazabeliek, legalább a' benne izzadónak sajátai. Tanulás, példa-követés, és mind ezek korcsolyája (uraim, borról beszélünk!) az ügyes szorgalom egy két évtized alatt czélhoz vezér-lők. Már vannak könyveink is, kimerítők ugyan nem, de tanuságosak; de van a' Francziának elég. Tanuljunk. Széchenyink Világa elég világot 's leczkét nyujta boraink külföldi hiteliről v. hiteletlenségiről; tettben pedig gyönyörű példát: Görög udv. tanácsnok 's ifjabb Királyunk egykori nevelője, ki 600 eredeti legnevesb venyigefajt gyűjte össze hazánkból 's az egész borvilágból, 's köz ismertet-

re juttatott; báró Brudern József, ki a' külföldi leghíresb venyigefajokkal tett próbát 's igen szerencsés foganattal; Károly főherczeg, ki különféle magyar borokat szállított Braziliába meg vissza, behizonyítólag: hogy boraink az egyenlítő-kört (aequatort) kiállják, mint egykoron a' tolcsvaiak 's a' t. Egyedül egy hazai közérdektől lelkesült borintéző egyesület hijával vagyunk még anyavárosunkban 's tenger mellékünkön Fiumeben, melly t. i. boraink nemeit összegyűjtve, osztályozva, mind magunk mind külföld előtt hitelesítené. Ekkor bizonyval annyi különféle dicső tulajdonu borainkból az esztendei összes kivitel nem 250,000 akóbul állandan, mint mennyire eddiglen kiviteli lajstromink jelelik. Elhallgatjuk a' hozzánk behozatalt, melly bizonyval évről évre kevesbülend, csak olly számu 's jóságú idomzatban növekedve honosuljon a' magyar pezsgő (champagne-i) 's egyéb kedves divatozásu borok hazai készítmódja, mint eddig mutatkozik. Fischer pozsonyi kereskedő egyedül tavaly 100,000 palaczk magyar pezsgőt szállita szerte, 's a' mi szerfelett furcsa! szép mennyiséget magába Franciaországba is. Hát a' sopronyi, badacsonyi, szerémi, ménesi, egri, visontai, palkonyai, rusi, hegyaljai, muskotály, baka-tor 's egyéb fűszer zamatu borainkból millyeket lehetne józan technologia odajárultával könnyeden készítenünk!

A' nagymélt. m. k. udv. kamara lajstromzó hivatalában Veidinger Ferencz eddigi accessistát irnokká, Szedelyi Lajos és Mikos Mátyás practicansokat pedig accessistákká; továbbá Greifeneg Ferencz Lubochnán volt erdőhivatali irnokot Likava k. kam. urodalomban csernavai erdősszé nevezte ki.

A' teplicskai kir. kam. osztályos erdősz Hyros János meghalt. (K. kam. tud.)

A N G L I A.

Wilhelm braunschweigi uralkodó hg Londonba megérkezett; Orléans franczia királyi hg ugyanoda Párisból maj. 3kán indult.

A' felsőház majus 2iki ülésében egy kérelmet nyujta be hg Wellington számos aláirtakkal Edinburghból, mellyben a' rabszolgaság (gyarmatokbani) eltöröltetése kívánatik, de ugy hogy a' tulajdonosoknak kárpótlék adassék 's a' fölszabaútás fokokként

történjék. A' herczeg gyámolítá ezen kérelmet's különösen annak utolsó záradékát, mert a' rögtöni fölszabadítás, véleménye szerint, káros lenne; de nem is hiszi, hogy ezt magok a' rabszolgák is ohajtanák, mivel be van bizonyítva, hogy nekik jelenleg minden tekintetben jól van dolguk. — Lord Suffield erre azt jegyzé meg, hogy a' hg által benyújtott kérelem alá 2,400 név van írva, holott ő (Suffield) ugyancsak Edinburghból ugyanazon tárgyban ellenkező értelmű kérelmet nyujta be, melly alatt 21,000nél több név állott 's mellyben az kéretett, hogy a' gyarmati rabszolgák rögtön 's minden halogató nélkül szabadíttassanak fel. Már ebből megítélheti a' ház: mellyik vélekedés uralkodó Edinburgh vidékén. Ezen kívül ő már szintazon tárgyban közel 6—700 kérelmet nyujta be 's kétséget nem szenved, hogy az úgy nevezett fokenkénti felszabadítás nem akar egyebet, mint a' rabszolgáknak örökös megmaradását. A' rabok állapotja most még rosszabb mint valaha, mert uraik azon félelmökben, hogy jusokat elvesztik, mindenlehető hasznot ki akarnak facsarni a' szerencsétlenekből 's azért őket szerfölött terhelik. — E' kérelem a' szokott biztossághoz utasított. Más nap lord Aberdeen tett indítványt azon irományok előterjesztésök végett, mellyek Algiernek a' Francziák által lett elfoglaltatását 's maigi birtokát érdeklik. Ezt ő nem akarta előbb is sürgetni, úgy mond, mivel a' nemes lord (Grey) azt mondá, hogy e' tárgy felett alkudozások folynak Anglia 's Franciaország között, de most ezek hihetőleg el fogtak végződni, 's ő nem hiheti, hogy Anglia olly egyezést irt volna alá, melly a' Francziáknak Algier birtokát biztosítaná; azért is erősen gyanítja, hogy a' Francziák ebbeli ígéreteiket 's kötelezetésöket nem teljesítették. Gróf Grey feleli, hogy a' kívánt irományok nagy részit kész előterjeszteni, miért is nem akar most a' tárgyba bővebben ereszkedni 's így talán ingerlő vitatásokra okot adni; de a' nemes grófnak azon kívánatát, hogy a' Francziák királyának némelly, e' tárgybeli privát levelezési is terjesztessenek elő, igen világos politikai okokból nem teljesítheti. Egyébiránt azt mondhatja, hogy a' ministeri-

umnak e' részben kimutatott viselete az egyetlen út volt Európa békéjének 's Anglia becsületének föntartatására. —

Az alsóházban majus 21kán London város tanácsától nyujtatott be kérelem ismét a' rabszolgáknak tökéletes eltöröltetése végett. Ezután Torrens ezredes fejté ki mára jelentett indítványát a' mostani finantzrendszernek vizsgálat alá vétetése iránt, de ez minden szavazat nélkül elmellőztetett. Peel ur azt kérdé Cobbett-től: mikor teszi meg már jelentett indítványát a' királyhoz intézendő felírás végett az iránt, hogy Ő Felsége őt, Peel urat, a' titkos tanácsból bocsássa el? (Kaczagnak). A' szónok (Peel) reményli, hogy Cobbett ur e' tárgyat nem fogja abban hagyni. Cobbett feleli, hogy a' mult kedden nem ért reá, de majd, e' hónap 13ikán, elő fogja e' dolgot hozni. — Végre Richards ur egy nyomos indítványt fejté ki az iránt, hogy a' szegények gyámolittatásukra Angliában divatozó törvények (gyámoladók) Irlandra is terjesztessenek ki. Grattan ur támogató ezen indítványt. Lord Althorp megjegyzé, hogy a' tárgy felette fontos, több bajjal 's akadékkal jár, azért is legnagyobb meggondolást 's előlátást kíván. Ő az indítványt nem fogja egyenesen eliezeni; de azért ne higye a' ház, hogy mivel nagy az inség Irlandban, annak orvosoltatására legjobb mód a' gyámoladó behozatala. Ő inkább azt javasolja, hogy mielőtt a' ház e' tárgyban kimondaná véleményét, előbb adasson magának biztos tudósítást a' felől: mennyire elegendők vagy hiányosak Irlandban a' mostani jótékony intézetek a' szegénység gyámolittatására 's mennyiben lehetne azokat talán javítani? Angliában a' gyámoladók azon rosztat szülek, hogy széltiben a' gondatlanságot 's henyeséget nevelik. A' kézmunkás igen is hajlékony inkább támaszkodni a' gyámoladóra mint ön szorgalmára; 's ez aligha Irlandban is nem lenne úgy, még pedig nagyobb mértékben. A' ministerek e' tárgyat érett fontolatra vevék 's úgy hiszik, hogy egy, a' hely színén teendő nyomos vizsgálat itt legjobb tanácsot adhat. Azért is ő a' tisztelt tag indítványához azon mellékjavaslatot teszi, hogy a' kormány nevezzen biztosságot ki, melly az érdeklött vizsgálatot meg-

tegye. O'Connell támogatja lord Althorp javaslatát. A' lord szavai szinte feleslegé teszik az ő bővebb ereszkedését a' dologba, mivel maga is szintazon észrevételeket akará kifejtteni. Ő valóságos borzadalmat érez, midőn arról van szó, hogy a' gyámoladó Irlandba is hozassék be. Ez soknak az ő irlandi baráti közül nem fog tetszeni; de ő meggyőződése 's Irland igaz java szerint beszél. Nagy az inség, a' szegénység Irlandban kétség kívül, 's most tehát csak az a' kérdés: nyerne é, javulna e az irlandi nép-állapot a' gyámol-adó behozatala által vagy nem? Véleménye szerint nem nyerne, sőt inkább rosszabbulna, ugyan is a' henység, mellyre olly nagy e' népben a' hajlomás, inkább növekednék, a' dolog szeretéte pedig fogyna 's végkép elenyésznek. Am de nem csupán egyedül ez a' dolognak rossz oldala, hanem 's főkép még az, hogy az eddigi önkényi adakozások megszűnnének 's azon szivbeli köhyörület másnak baján, melly most Irlandban olly igen élénk s egyik az egyetértés és társas élet legerősb kötelekei közül, hideg részvétlenséggé változnék vagy egészen elfojtatnék. Azon gyámol pedig, mellyben Angliában az idézett törvényekhez képest jelesül a' házasságon kívül nemzett gyermekek részesülnek, valóságos jutalom a' fattyunemzésre, mellynek erkölcstelenítő következéseit kiki átláthatja 's a' t. Miután még többen szólottak lord Althorp mellékjavaslatán mellett, Richards ur visszahúzá indítványát, lord Althorp javaslatát pedig szavazat nélkül elfogadá a' ház.

Az alsóházi kérelembiztosságnak újabb tudósítása jelent meg a' háznak beadott nyilvános kérelmekről. E' szerint a' jelen parlamenti ülés alatt eddigelé beadott az alsóháznak 662 kérelem a' vasárnap szorosabb megüldetése végett mindössze 158,774 aláíróval; 23 kérelem az irlandi egyházi bill ellen 1,061 (többnyire pap) aláíróval; 23 a' zsidó-emancipatio végett 16,584 aláíróval; 61 az irlandi tized ellen 20,000 aláíróval; a' rabszolgaság rögtöni 's teljes megszüntetése végett 304 kérelem 129,000 aláír.; ugyan azért, de módosításokkal 188 kér. 74,000 aláír.; a' ház- és ablakadó ellen 36 kérelem 26,158 aláír.; a' gyermekeknek csak 10 ó-

rai dolgoztatásokért a' gyárookban 67 kér. 93,000 aláír.; a' mostani corporationssystem ellen 75 kér. 31,949 aláír.; az irlandi csend-bill ellen 652 kérelem 414,000 aláíróval 's a' t.

FRANCZIAORSZÁG.

A' követkamara majus 2dikán a' kezdő-oktatás feletti törvényjavaslat vitatását folytató. Élénk szóverseny támadt azon érdekes kérdés fölött: kell e a' papnak, mint papnak felügyeleti just adni az iskolák felett? A' törvényjavaslatban ez iránt azt ajánlá a' kormány, hogy az iskolákra (itt kezdő-iskolákról vagy szóról szó, millyennek ezentul minden faluban kell lenni) felügyelés — inspectio — egy választottságra bizassék, melly a' község birájából, papjából (plebanusából) 's a' községi tanács három küldöttjéből álljon. A' pap tehát és biró mindenütt állandó és szükségképi tagjai lettek volna e' comitének. Ellenben a' kamarai biztosság azt tevé ajánlatul, hogy a' pap választathassék ugyan a' felügyelő comitébe, de annak szükségképen 's csupán papi v. plebanusi hivatalánál fogvást tagja ne legyen; továbbá, hogy a' községi tanács a' maga küldötteit, ne csak ön kebeléből, hanem a' helybeli összes notablekból (nemesek, tudósak, művészek 's t. jelesb közül) szabadon választhassa; csak a' biró (maire) legyen, mint biró, szükségképen tagja e' comitének. Guizot, oktatás-minister és protestans, sürgeté a' papi felügyelet szükségét. Megengedik az urak, úgy mond, hogy a' kezdő-oktatásnak az erkölcs- és vallásitanítás teszük alapját. De ezen tanítás nem ollyan mint az irás és olvasás leczkéi, mellyek bizonyos órákban kerülnek csak elé 's aztán nincs szó róluk. Az iskola egész levegőjének hogy úgy mondjam erkölcsinek 's vallásosnak kell lennie. Jegyezzék meg az urak, a' mi naponként szembetünőbb, hogy az észmivelés erkölcsi és vallásos miveltség nélkül rendetlen 's engedetlenségre 's a' társaság veszedelmire vezet. Ha kérdjük: melly országokban díszlik leginkább a' kezdő-oktatás? úgy fogjuk találni, hogy ez kiváltkép Scotziában, Németországban — Magyarországot nem számolja ide, — Hollandiában 's Helvetziában történt, tehát épen azon országokban, hol sokkal több befolyással volt és van arra a' pap-

ság, mint a' mennyit neki mi adadni kívánunk. Azt vetik ellenem, hogy a' francia catholicus papság a' jelen politikai alkotványoknak ellensége. Ebben van igazság, de nem olly kiterjedésben mint állítatik, 's nem lehet tagadni, hogy 15 év óta a' papság sokat tett a' kezdő-oktatás javulására 's az iskolák számát nevelte. Növekedett ezzel a' tanulók száma is, 's jobb tanításmódok hozattak be. Ne fosszuk meg magunkat egy olly egyesületnek közrehatásától; melly a' rendet szereti, 's mellyet, ha hibáji vannak is, úgy kell vennünk a' millyen. Ha kirekesztjük őket a' kezdő-iskoláktól, külön, ellenszellemű iskolákat fognak állítani. A' mi kormányunknak politikai 's polgári tekintetben is alapelve az, hogy az oktatásban szintugy mint az igazgatásban minden véleményt, minden pártot részeltessen, egyiket a' másik mellett élni, mozogni hagyja, hogy így egymást közelebről ismérjék, értsék, világosítsák. Ezen üdvösséges elv a' szabad vitatásnak 's nyilvánosságának is elve. — Salverte ur (az oppositiorészről) azt felelé, hogy nem a' papság kirekesztéséről vagy szó, hanem arról, hogy az ki ne rekesszen másokat, az ne uralkodjék csupa hivatalánál fogvást az oktatáson, melly nem csak vallásos hanem más tárgyakat is érdekel. Ha a' papság csupa választathatással meg nem elégszik, jele, hogy még ma is a' régi, határtalan uraságra törekszik. Dupin Károly megjegyzi, hogy a' papság ma nem uralkodhatik, mert (Franciaországban) nincs uralkodó vallás, egyik ollyan mint a' másik; de ő azt véteti a' kamarával fontolatra, hogy 36,000 leendő választottság között 35,000ben alig lesz egyikét ember, ki az irás és olvasásnál valamivel többet tudjon, ennél fogvást a' papok már csak tudományos ismérteikre nézve is természeti tagjai a' comitéknek. Ellene fölhozá Vivien ur, hogy a' kormány 1831nek octoberében, jelesül az akkori oktatásminister, most pecsétör, Barthe által ugyanazon elv mellett harczolt, melly ellen most kikel. Barthe ur akkor szórul szóra ezeket mondá: „az 1830beli constitutio új elvei szerint semmi cultus, még a' többségé sem, nyerheti a' kezdő-oktatás igazgatását. Mint közsé-

geiknek jelesebb (notable) polgári bevétehetnek a' clerus tagjai is az igazgató választottságokba, de ezeknek szükségképi tagjai nem lehetnek.“ Hasonló értelemben volt Rénouard 's több más utóbbi szónok; mire a' kamara a' biztosság javaslatát minden ministeri oppositio mellett is tetemes többséggel elfogadá. A' határozat nagy sensationt okozott a' kamarában, több centrumbeli tag elhagyá az ülést.

A' más napi ministeri ujságok panaszosan említik a' kamara végzetét, 'sabból rosz következeseket jövendölgetnek. A' France Nouvelle azt mondja, hogy sokkal okosabb politika lett volna, a' papságnak még igen nagy befolyását használni 's annak az eddiginél jobb irányt adni. Sajnálja a' France Nouvelle, hogy a' kamara ez alkalommal azon philosophiai szellemnek engedett, melly ugyan még módi lehet Párisban, de a' déli és nyugoti megyékbe hihetőleg csak igen későn fog eljutni. — A' Journal des Débats szerint a' catholicus papság befolyása az iskolákra ezután még nagyobb lesz, mint ezelőtt, mert azon megyékben, hol a' pap meg fog az iskola-igazgatóságba választatni, a' nehézség miatt is, mellyel hozzá jutott, mindent el fog követni, hogy az ő befolyása legyen uralkodó; azon megyékben v. községekben pedig, hol a' pap nem választatik meg, e' kirekesztés által megsértetve mindent el is követend, hogy a' választottság 's kormány szándékainak ellenök dolgozzék. . . Ab odio theologorum! Libera nos Domine!! —

A' követkamara bevégzé majus 31kán a' kezdő-oktatást illető törvényjavaslat feletti vitatásokat 's azt 249 szóval 7 ellen elfogadá. Legérdekesebb vitát szült ez nap a' javaslatnak azon czikkelye, melly szerint a' ministeriumnak kell vala a' községi tanácsok által ajánlottak közül a' tanítót kineveznie. Taillandier ur ez ellen azt hozá fel, hogy a' minister sokkal messzebb esik a' hely színétől, hogy sem az ajánlottak érdemét 's alkalmas v. alkalmatlan létét legigazabban ítélhetné el, azért is ő e' just inkább a' megye praefectusának (főispán) akarja tulajdonittatni. Guizot ellene volt e' mellékjavaslatnak, de azt a' kamara még is elfogad-

ta. Majus 4ikén Bavoux ur ismét előállott azon javaslatával, hogy a' papságot oda-hagyott catholicus presbytereknek engedtessek meg a' házasodás. Paixhans ur erre megjegyzé, hogy még 19 fontos és olyan törvényjavaslat van hátra, mellyekről már a' mult ülésben adatott tudósítás; most ismét a' budget 's 3—4 újabb, mellözhetlen törvényjavaslat várja fölvetését; ennyi munkára e' jelen ülés igen rövid, annál is inkább, hogy a' követeknek közel fele már is elutazott; azért tehát hagyná a' kamara Bavoux ur indítványát több más mellözhetővel együtt jövő ülésre 's venné inkább fel a' szükségeseket, például legelőbb is a' görög kölcsön garantiája fölöt. Duc de Broglie gyámolítá ezen javaslatot, mivel a' status érdekei fognának szenvedni, ha e' tárgynak (a' görög kölcsönnek) fölvétele 6—8 napnál tovább halasztatnék. Eschassériaux ur ugy vélekedett, hogy az ország belső szerkezetét illető törvényjavaslatok ennél sokkal sürgetőbbek, azért is ő ezeket akarja előbb vitattatni. Hasonló értelemben szól Dupin (a' praesidens) is, ki a' ministerium nagy bosszuságára azt javasolja, hogy ama' kölcsön ügye csak a' budgetvitások után vétessék föl, — mi által hihetőleg ez úttal egészen elmaradott volna. Broglie ur felhozza ellene, hogy ez nem annyira finantz mint politikai törvényjavaslat, most fizetni nem kell, 's hamajd a' tárgy előjövend, ő meg fogja mutatni, hogy e' kölcsön fejében soha sem fog az ország egy krajczárt is fizetni; de a' tárgy politikai tekintetben igen fontos 's a' kormány akarja valahára tudni 's kell tudnia: mit végez iránta a' kamara. — Szavazatra jöven a' dolog legelőbb is végeztetett, hogy a' görög kölcsön ügye még ezen ülésben fel fog vétetni, azután, hogy e' tárgy mingyárt a' most vitatás alatt levő (községi szerkezeti) után fog előkerülni. Erre a' kamara a' fenforgó községi szerkezeti (Municipalattributen) törvényjavaslat vitatására ment által.

A' lyoni Précurseur következőleg ir april 28ikán. A' miitt Lyonban történik, komoly és fontos, bármilly nevetséges alakban jelennek is meg a' zenebonások, kik egykét nap óta hasztalan igyekeznek városunkat za-

varba hozni. Harmad nap óta minden estve összegyülekeznek az utcákon bizonyos, itt eddig ismeretlen énekesek, 's republicai dalokat jelesül pedig a' carmagnole-t danolgatják. Munkásink (a' lyoni gyárookban dolgozók) mindig velek harsogtatják a' marseillaise végverseit vagy is refrainjeit. A' maire eltiltotta ez énekelgetést 's ez fő oka hogy városunk egy két na óta nyughatatlan. Alig jelent meg a' maire tilalma, azonnal egy, legalább is igen gyanus személyekből álló csoport gyülekezett össze a' Coelestinusok piacán 's ocsmány dalokat kezdének nem énekelni hanem ordítani. Egyik közülök beszédet is tartott a' néphez igen alacsony 's tulságos kifejezésekben. Az ott tanyázó örőség kilépett 's az ordítózó nyomban elszélyedtek. De most az említett énekesek jelentek meg 's a' Terraux-piaczon hasonló provocatiókhoz fognak, de szinte siker nélkül. Ma estve a' városbeli katonáörizet végig járdalá a' várost, mi a' lakosokban nem csekély aggodalmat gerjesztett; az énekesek is megjelentek ismét 's mint tegnap több utcát bejártak, a' carmagnole-t dúdolván 's Le Lajos-Fileppel! éljen a' republica! kiáltván. A' piacokon néhány csapat (compagnia) állítatott fel, 's ott maradt egész késő éjig fegyverben, de most sem támadt semmi nagyobb zaj, 's az énekesek eltávoztukkal minden elmúlt. A' Coelestinusok piacza, hova nem állítatott katonaság, ma csendes volt. — Ugy látszik, nyomozások is tétetnek a' lárma indítói ellen, többen hivattak fel a' nyomozó biróhoz vallatás végett.

B E L G I U M.

A' belga Moniteur közli azon jegyzéket, mellyet hollandi meghatalmazott Dedel lord Palmerston 's hg Talleyrand april 2iki jegyzékére april 16ikán bocsátott, 's ismét azt, mellyel ezek april 23ikán válaszoltak. A' hollandi meghatalmazott szokás szerint védi magát 's hosszasan azon gáncsok ellen, mellyeket Anglia 's Franciaország meghatalmazotti april 2iki jegyzékekben az őáltala mártzius 23ikán beadott előegyezés-javaslatra tettenek, lord Palmerston 's hg Talleyrand pedig e' védelmet ujra feltagolják 's az örök halogatásnak és mellözgetésnek végét sürgetik. Legjobban kitetszik mind a' két

jegyzék szelleme azon végső sorokból, mellyekkel lord Palmerston 's hg Talleyrand a magokét rekesztik: Ezek az észrevételek, — így szólnak, — mellyeket az alólirtak a hollandi jegyzéknek azon részére, melly az előegyezés-javaslatot érdeklí, tenni jónak vélték; de nem hallgathatják el, hogy ezen jegyzékben az alólirtak multkori (apríl 21ki) közleményének azon részéről, mellyben ők a még intézetlen, de nem fő fontosságú pontokat egyenként fölhozák 's azok elintéztetésire a hollandi követet felhatalmaztatni kérék, legkisebb említés sem tétetik. — Alólirtak sajuálkozva jelentik, hogy ezen hallgatás nekik igen nagy okot látszik azon aggodalomra nyujtani, mintha a hollandi kormány folyvást ki akarna minden egyenes és sikeres módot a Belgiummali kibékülhetésre kerülni. — Ennél fogvást ujjolag kéri Dedel urat felhatalmaztatni, ha csakugyan meg vagy on Ó hollandi Felsőségében a hajlandóság, Belgiummal méltányos és igazságos föltételek alatt békülnie.

NÉMETORSZÁG.

Berlin, majus 31kán. A frankfurti csíny óta ujjolag kérdésbe jött a németországi universitások ujjon alakíttatások. Ugyan is jól lehet azon csíny nem egyenesen az egyetemékből kelt ki, 's nem csupán tanulók által történt: kétséget még sem szenved, hogy ama vétkes ideák, mellyek a csínyra ösztönzöttek, korábbi egyetembeli szövetezések által tápláltattak 's hogy ez utóbbiak, mint minden rangbeli ifjúságnak gyűl- és képzőhelyei különös gondot 's figyelmet érdemlenek. Azonban az eddigi szerkezetnek 's felügyeletnek másítása olly bajos, olly sok más viszonyokba vágó 's érett megfontolást kívánó dolog, hogy itt valami kora 's hirtelenkedő lépést tenni vagy várni nem kell, nem lehet. E pillanatban csak ideigleni (provisorius) és inkább fenytéki mint szerkezeteti rendszabásokról lehet szó. Itt legközelebb egy ministeri rendeletet várnak, melly szerint a porosz ifjúságnak meg lesz tiltva némelly külföldi német universitásokat látogatni, melly tilalom csak későbben 's lassanként fog visszahuzatni vagy korlátoztatni, a mint t. i.

azon universitások a rend, fenyték és szorgalomnak több vagy kevesebb biztosítványit fogják láttatni. Egyébiránt a belföldi universitások virágzása mellett ezelőtt is csak kevesen tanultak ifjaink közül külföldi egyetemeken, 's ha tanultak, az kivált Heidelbergben 's Göttingában történt. —

A württembergi követválasztások jobbra megtörténtek már. A multkori oppositio jelesebb tagjai többnyire ismét megválasztattak, többi közt Pfizer is. Stuttgart város részéről sokáig habozott a szó-szám 's végre is egyenlőn állapotodott meg, úgy hogy mind professzor Uhland mind főtörvényszéki praesidens Bolley 250 szózatot nyertek, minél fogvást ez utóbbinak, mint idősbnek, kell vala belépnie, de ez a város bizodalmit megköszönvén, önkényleg visszalépett. —

TÖRÖKORSZÁG.

Konstantinápolyi hírek: A békeremény mind eddig nem valósula meg. Ibrahim basa Adanát, jelesül annak az ő személyes igazgatása alá bocsáttatását folyvást sürgeti, 's mint hallik, sergeinek visszatakarodásukat is fölfüggesztette. — Bujukderébe, Konstantinápoly alá, april 23kán a harmadik orosz flottarész, u. m. három ujjab lineahajó, is megérkezett, 's vele ujjab 5,000 ember az orosz szárazföldi segéd seregből, 's ezek már az ási partokra, Bujukderével szemben, ki is szállottak. — Lord Ponsonby, úgy mint angol követ, a dardanellákhoz megérkezett, hol e hir elindultakor még ellenkező szelek tartóztaták. (Ugyanoda indult el Pétervárából april 21kén gróf Orloff, a fényes portához legujabban kinevezett orosz rendkívüli követ —) is. Különös tünemény volt Konstantinápolyban ez utóbbi napokban néhány franczia Szent-Simonista megérkezete, kik mint mondák a szabad asszonyt keresik itt napkeleten, hogy azt Enfantin atyával összeházassítsák. De a török kormány olly rosszul volt megelégedve visetükkel, — kivált némelly török (épen nem szabad) asszony iránt, — hogy őket elfogadván, a dardanellákhoz viteté, mint legközelebb a török birodalomból végképen kiutasíttatandókat. — A főváros folyvást csendes.